

Správy – Reports

Odborný seminár „Les a voda“

V súvislosti s povodňami v roku 2010 sa na Slovensku opäť začala častejšie spomínať otázka vplyvu lesa na odtok z povodia. Odpoveď na ňu, ako i na ďalšie súvisiace otázky sa snažili nájsť účastníci odborného seminára „Les a voda“, ktorý pod záštitou Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky (MParV SR) zorganizovalo Národné lesnícke centrum (NLC). Seminár sa konal 21. októbra 2010 vo Zvolene a zúčastnili sa ho poprední odborní a výskumní pracovníci rezortných organizácií, ústavov, akadémie vied a univerzít, zaoberajúci sa problematikami vzťahov lesa a vody. Odborní garanti podujatia, Ing. Pavel Toma, Ing. Martin Moravčík, CSc. a Ing. Matej Schwarz, zadefinovali hlavné ciele seminára nasledovne:

- Prezentovať a zhodnotiť názory odborníkov rôznych rezortov na problematiku „les a voda“ aj v súvislosti s nedávnymi povodňami.
- Identifikovať prípadné rozpory v pohľadoch na vplyv lesa na vodný režim a v názoroch na finančné a legislatívne zabezpečenie hydrických funkcií lesa.
- Navrhnuť rámcové mechanizmy na odstránenie identifikovaných rozporov, zlepšenie spolupráce a vzájomnej informovanosti.

Seminár bol rozdelený do 3 odborných blokov. Otvoril ho a všetkých prítomných privítal poverený generálny riaditeľ NLC Bc. Ing. Igor Morong. Po ňom predniesol svoj príhovor štátny tajomník MParV SR MVDr. Gabriel Csicsai, PhD.

V 1. odbornom bloku odzneli v podaní Ing. Mateja Schwarza, prof. Ing. Júliusa Novotného, CSc., Ing. Milana Zúbrika, PhD. (všetci NLC – LVÚ Zvolen) a Ing. Petra Panenku (Vodohospodárska výstavba, š. p.) 3 nosné príspevky celého seminára.

V 2. bloku ďalej prezentovali svoje príspevky prof. Ing. Július Valtýni, DrSc., Ing. Ján Švančara (Lesy SR, š. p.), Ing. Michal Kravčík, CSc. (Ľudia a voda, o. z.) a Ing. Tibor Priwitzer, PhD. (NLC – LVÚ Zvolen).

Odborný program uzavreli svojimi prezentáciami v 3. bloku RNDr. Ladislav Holko (Ústav hydrológie SAV), Ing. Peter Fleischer, PhD. (Výskumná stanica ŠL TANAP-u), Ing. Miroslav Kovalčík, PhD. (NLC – LVÚ Zvolen) a Ing. Marek Trenčiansky, PhD. (TU vo Zvolene).

Prednesené príspevky podnietili nasledovnú bohatú a živú diskusiu, ktorá vyústila do formulácie oficiálnych záverov odborného seminára:

V zhode so súčasným vedeckým poznaním, uznávaným a rešpektovaným relevantnými medzinárodnými organizáciami a procesmi si uvedomujeme, že:

- Medzi lesmi a vodou existuje úzky vzájomný vzťah.

- Lesy a lesné hospodárstvo majú významnú úlohu v ochrane kvality vody, obhospodarovaní vodných zdrojov a čiastočne aj v ochrane území pred záplavami; horské lesy sú dôležité pri redukcii zosuvov pôdy, erózie a negatívnych dôsledkov lavín.
- Okrem uvedených hydrických funkcií plnia lesy aj ďalšie významné ekologické, sociálne a ekonomické funkcie. V prípade podpory hydrických funkcií treba často hľadať kompromisné riešenia, ktoré minimalizujú možné negatívne dopady na využívanie ostatných funkcií.
- Pozitívne efekty hydrických funkcií lesov nie sú iba dôsledkom samotnej existencie lesa, ale sú výsledkom dodatočných vkladov kapitálu a práce ich obhospodarovateľov; sú to lesnícke služby poskytované spoločnosti, za ktoré by ich poskytovateľom mala prislúchať náhrada – doposiaľ tomu tak nie je.
- Lesy sú schopné znižovať riziko a rozsah povodní, ale len v určitom rozsahu¹, preto nemôžu byť úplnou náhradou protipovodňových technických opatrení.
- Tak, ako sú lesy schopné znižovať povodňové prietoky, niekoľkonásobne viac znižujú prietoky aj počas suchých období a vtedy často znižujú aj výdatnosť vodných zdrojov.
- Lesy sú schopné výrazne znižovať obsah pôdnych častíc v povrchových vodách, a tým prispievať k ich kvalite, ako aj k pomalšiemu zanášaniam vodných nádrží sedimentmi.
- Cielovým zakladaním a šetrným obhospodarovaním lesov dokážeme ovplyvňovať množstvo vody, ktoré sú lesy schopné zadržať alebo odpariť, a takto čiastočne regulovať odtokové pomery, ako aj zlepšovať ochranu kvality vody.
- Kľúčovú úlohu pri znižovaní obsahu pôdnych častíc vo vodách zohrávajú brehové ochranné pásma vodných tokov (brehové porasty).

Na základe uvedeného možno konštatovať, že:

- Verejný záujem na spôsobe obhospodarovania lesov, s ohľadom na ich hydrické funkcie môže byť rôzny v rozličných povodiach. Prioritou môže byť buď zabezpečenie výdatnosti vodných zdrojov, alebo zlepšenie protipovodňovej ochrany. Preto nie je možné pre všetky povodia stanoviť jednotné opatrenia na zlepšovanie využívania hydrických funkcií lesov.
- Doposiaľ nie je nadefinovaný a konkretizovaný verejný záujem týkajúci sa obhospodarovania lesov s ohľadom na ich hydrické funkcie pre jednotlivé povodia.
- Kvalita povrchových vôd je všeobecne požadovaným verejným záujmom, avšak miera jej potreby závisí od vodohospodárskeho významu vodných tokov a existencie vodných stavieb a ďalších zariadení na nich.

¹ Za určitého chodu počasia, najmä v prípade dažďov nasledujúcich po dlhšom suchom období je les schopný absorbovať väčšie množstvo vody a prispieť k zmierneniu povodní. V prípade nasýtenia lesnej pôdy dlhotrvajúcimi dažďami les prestáva mať pozitívny vplyv na rozsah povodní.

Na základe uvedeného navrhujeme:

1. Definovať pre jednotlivé povodia² verejný záujem v oblasti využívania hydrických funkcií lesov, a to pre jeho základné alternatívy: výdatnosť vodných zdrojov, protipovodňová ochrana a/alebo ochrana kvality vody³.
2. Pre povodia s rôznym verejným záujmom nadefinovať a uplatňovať základné požiadavky na obhospodarovanie a ochranu lesov vrátane používaných technológií, štruktúru lesov, ich rozmiestnenie v povodí a celkovú lesnatosť povodia^{3,4}.
3. Riešiť problematiku vylišovania a obhospodarovania breho-ochranných pásiem vodných tokov (brehových porastov)^{3,5} tak, aby popri svojej prvoradej funkcii, primerane plnili tiež ostatné funkcie vrátane produkčných.
4. Zhodnotiť stav lesnej cestnej siete v jednotlivých povodiach, prijať a realizovať opatrenia na jeho zlepšenie⁶.
5. Navrhnuť kompromisné riešenia na zabezpečovanie hydrických funkcií lesa vo vzťahu k ostatným funkciám⁷.
6. Vyčíslíť ekonomickú hodnotu lesníckych služieb vo vzťahu k využívaniu hydrických funkcií lesov v jednotlivých povodiach. Toto ekonomické hodnotenie začleniť do relevantných politík a stratégií o lesoch a vode⁸.
7. Rozvíjať a realizovať finančné, kompenzačné, inštitucionálne a legislatívne mechanizmy, nevyhnutné na zabezpečovanie predmetných lesníckych služieb⁹.
8. Zabezpečiť integráciu informačných systémov a ich využitie pre potreby manažmentu povodí¹⁰.
9. Vzájomne koordinovať politiky a stratégie pre obhospodarovanie lesov a vodných zdrojov trvalo udržateľným spôsobom¹¹.
10. Zabezpečiť ďalšie výskumné riešenie problematik v rámci uvedených opatrení.
11. Zvyšovať povedomie verejnosti, rozvíjať vzdelávanie, organizovať školenia a poskytovať poradenské služby s cieľom rozširovania poznatkov a chápania vzájomných vzťahov lesov a vodných zdrojov.

Prijaté závery predstavujú konsenzuálne stanovisko všetkých zúčastnených strán k potrebe komplexného medziodvetvového riešenia problematik v oblasti využívania hydrických funkcií lesov, a to najmä výdatnosti vodných zdrojov, protipovodňovej ochrany a/alebo ochrany kvality vôd.

Všetky prednesené príspevky, spolu s oficiálnymi závermi seminára sú k nahliadnutiu v pdf formáte na: http://www.forestportal.sk/ForestPortal/zdroj_poznania/pre_verejnost/voda_les/voda_les.html a v priebehu roka 2011 z nich bude vydaný aj tlačенý recenzovaný zborník.

Peter BALOGH
Národné lesnícke centrum
T. G. Masaryka 22
SK – 960 92 Zvolen

² Potreba nadefinovania priorít sa netýka len základných povodí (napr. povodie Hrona); často sa to bude týkať aj drobných povodí (určitého drobného vodného toku).

³ Opatrenie by mali zabezpečiť odborné organizácie lesného a vodného hospodárstva.

⁴ V prípade týchto opatrení ide o zabezpečovanie verejnoprospešných lesníckych (ekosystémových) služieb. Organizovanie ich poskytovania by malo byť úlohou príslušných národných, regionálnych a miestnych orgánov verejnej správy, presne tak, ako v prípade iných verejnoprospešných služieb, a to v spolupráci s vlastníkmi a obhospodovateľmi lesov, alebo nim možno poveriť iné súkromné, či verejné podniky.

⁵ Opatrenie si vyžiada zmenu všeobecne záväzných právnych predpisov.

⁶ Opatrenie sa dotýka projektovania a budovania nových, sanácie nevhodných lesných ciest a zabezpečenia primeranej starostlivosti o existujúce lesné cesty, ako aj finančného a právneho zabezpečenia tohto opatrenia.

⁷ Zabezpečí odborná lesnícka organizácia.

⁸ Opatrenie realizovať v úzkom prepojení so súvisiacimi odvetvami a rezortmi (lesy, voda, životné prostredie, samospráva, príslušné orgány štátnej správy).

⁹ V poslednej dobe sa rýchlo rozširuje pojem a systém platieb za lesnícke (ekosystémové) služby (payments for ecosystem services – PES). Ide o zmluvné transakcie medzi kupujúcimi a predávajúcimi v oblasti ekosystémových služieb, alebo o postupy obhospodarovania lesnej pôdy s cieľom zabezpečenia týchto služieb (Odporúčania platieb za ekosystémové služby v Integrovanom obhospodovaní vodných zdrojov, UNECE, Dohovor o vodách). Cieľom je rozšírenie a diverzifikácia finančnej základne pre trvalo udržateľné obhospodarovanie lesov a zachovanie hydrických a ochranných funkcií lesov.

¹⁰ Týka sa informačných systémov v správe orgánov a organizácií MPŽPRR SR, napr. Vodohospodárskej výstavby, š. p. a Národného lesníckeho centra.

¹¹ V tesnej spolupráci zainteresovaných odvetví, rezortov, štátnej a verejnej správy.